

OCTOGON

ARCHITECTURE & DESIGN

A KULTÚRA FELLEGVÁRA • ABU DHABI
VOLKSWAGEN GYÁR • DREZDA
KATOLIKUS TEMPLOM • GÖDÖLLŐ
DESIGN FESTIVAL, 100% DESIGN • LONDON
SKIDMORE, OWINGS & MERRILL
JEAN NOUVEL
BALTHAZAR KORAB
FRANK O. GEHRY
DEYAN SUDJIC
ROSS LOVEGROVE
TADAO ANDO
ZAHA HADID

AZ APRÓ DOLGOK ISTENE

Avagy gondolatok a gödöllői
Szentháromság-templomról

Szöveg:

Bükk-Gála

Nóra

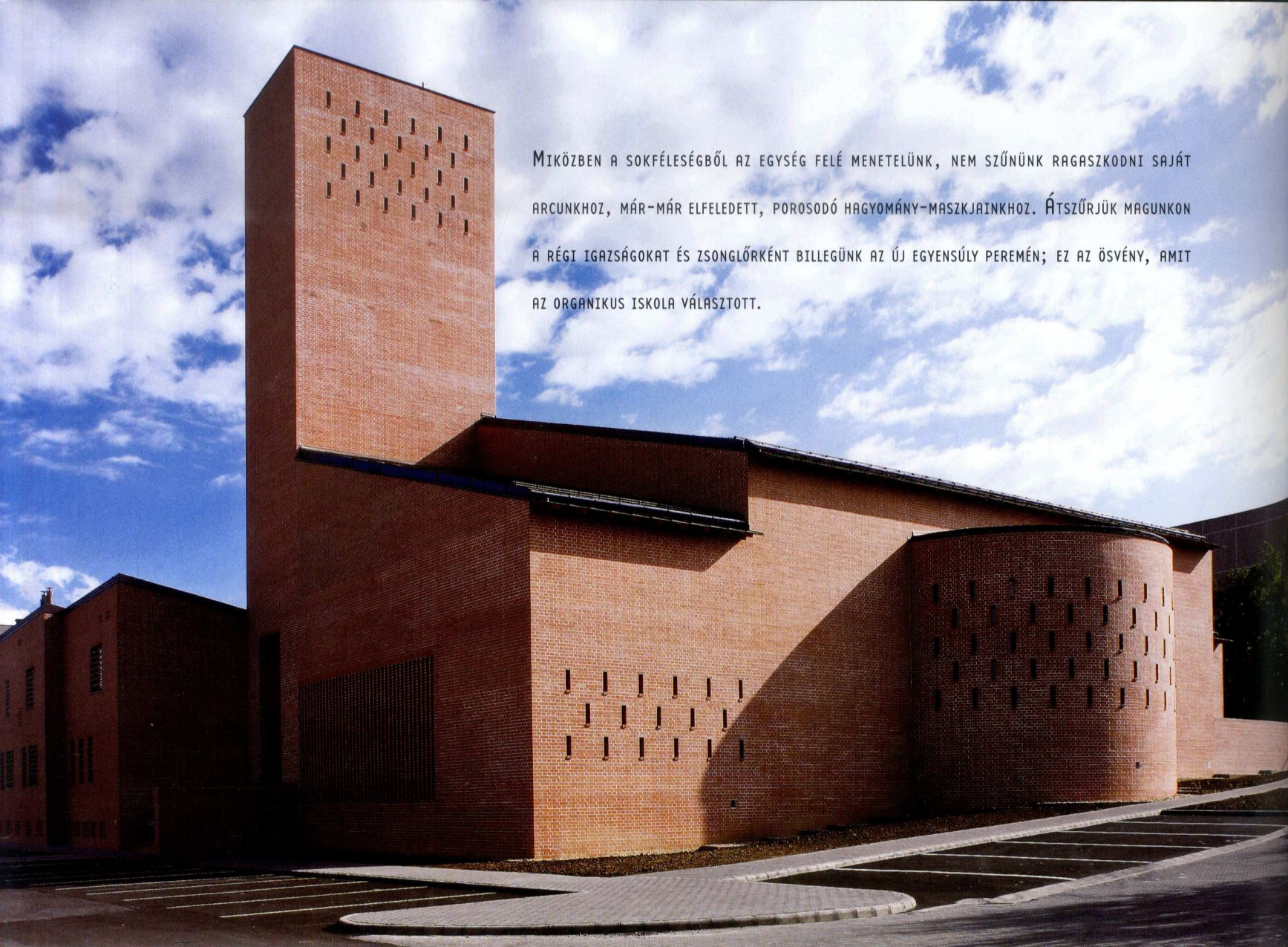
Tervező:

Nagy Tamás

Fotó:

Hajdú József

MIKÖZBEN A SOKFÉLESÉGBŐL AZ EGYSEG FELÉ MENETELÜNK, NEM SZÜNÜNK RAGASZKODNI SAJÁT ARCUNKHOZ, MÁR-MÁR ELFELEDETT, POROSODÓ HAGYOMÁNY-MASZKJAINKHOZ. ÁTSZŰRJÜK MAGUNKON A RÉGI IGASZÁGOKAT ÉS ZSONGLŐRKÉNT BILLEGÜNK AZ ÚJ EGYENSÚLY PEREMÉN; EZ AZ ÖSVÉNY, AMIT AZ ORGANIKUS ISKOLA VÁLASZTOTT.

Téglaába öntött felkiáltójelként nyújtózik a környező épületek fölé a hétemeletes torony. A rigorózus vonalakat az épület egyetlen íves tömege, az abszissz lágyítja

Gödöllő belvárosában sétálva joggal érezheti az ember, hogy építészeti (gazdasági, politikai) korszakok steril, kapcsolattalan sorolódása helyett folyamatot lát; az élet zajlik, az épületek megújulnak vagy átalakulnak, esetenként a megváltozott kontextusban új értelmet nyernek. Előbbire legkézenfekvőbb példa a nyolcvanas évek óta folyamatos rekonstrukció és helyreállítás alatt álló Grassalkovich-kastély, amely néhány évig még biztosan ad munkát a műemlékeseknek. Az új épület-jövevények sorában elég a 2002-ben átadott, Kálmán Ernő és Major György tervezte Városi Könyvtár és Információs Központot említenünk. A volt Községháza rekonstrukciója a napokban zajlik, a Szent István téri panel toronyház előtti tenyérnyi park pedig remek példája a kontextusváltásnak, amikor a zöldfelület nem csak ápol és eltakar, de öltöztet is egyben. Ehhez persze (a park méreteit elnézve) nem is annyira pénz kell, mint gondos szem és döntéshozói akarat. Ám nem csak a nagyberuházások ígéretesek; a magyar középszerhez szokott szemlélő lépten-nyomon rácsodálkozik a – ha nem

is korszakalkotó, ámde reménykeltően színvonalas – lakóépületekre és izgalmas üzletportálókra.

Nagyon is illik a fent vázolt képbe, hogy augusztus végén átadták Gödöllő új katolikus templomát. Izmosodó város, fejlődő gyülekezet; a képlet egyszerű, a ház pedig ebből a látszólagos egyszerűségből született.

Nagy Tamásnak tekintélyes praxisa van a szakrális terek tervezésében, legyenek azok templomok vagy a hétköznapiok egyéb, első pillantásra talán kevésbé ünnepeinek tűnő építészeti keretei: iskola, könyvtár, lakó-, ad absurdum irodaház. Bármilyen is a funkció, a belső mag mindig a kézzelfoghatóvá érlelt transzcendencia, téglába (esetleg kőbe) öntve. A Budapest-Dunaújváros-Balatonboglár ív következő pontja tehát Gödöllő, a peremfeltételek azonban gyökeresen különböznek az eddigiektől.

Ezúttal nem protestáns felekezetet a megrendelő, hanem a katolikus egyház; más elvek, más hagyományok, más képi nyelv. Más világ. A helyszín – a belvárostól öt percre található, csöndes teresedés,

egykori füves játszóhely és kutyafuttató – enyhe lejtésével és a körbeölelő lakóépületek sokféleségével (ötmeletes panel, felújított társasház, jobb napokat látott családi házak és szolid mini-rezidenciák kellemesen nondeszkript egyvelege) térben és esztétikában kellemetlenül szűk keretet szab az épületnek. Emellett a megrendelő is határozott (bizonyos értelemben túl határozott) értékrendet és ízlésvilágot képvisel, ezt is kívánja vizionálni a közösségi élet színterében; a templom kökemény deklarációként működik ma is. Sőt. Akik szerint Európa ismét missziós terület, azok szerint ma még inkább, mint valaha.

A nagyjából négyzet alakú telket négy tömeg uralja: a templom domináns kubbusa mellett a közösségi ház és a parókia egy-egy kisebb, félnyeregvetős tömeget alkot, a hét emelet magas torony pedig a Szent Imre utca felől csatlakozik az együtteshez. A fő funkciók négyzetes udvart ölelnek körül, a negyedik oldalon áttört kerítés; az oldás-kötés téglaszimbolikája. Mert Nagy Tamás ismét vöröstégla-templomot álmódott; puritánt, hagymaszerűen

jelkép-rétegeset, amihez közel kell menni, hogy felfedezzük a részletek finomságát.

Távolról ugyanis rendkívül zárt és szigorú ez a rendszer. A felkészületlen szemlélő elsősre biztosan visszapattan róla; a sterilen geometrizáló, rigorózus torony, a rés-architektúra arctalan homogenitása taszít, az egyszerű kubusok a szembepislogó szocreál közmondásos keménységére rímelnek. A belső térigényhez képest néhol túlzottan magas tömegek tűzfalként hatnak, a hatást a téglaraszter finom játéka sem tudja oldani. Jelként áll ez az épület; nem kell tolmácsberendezés, hogy megértsük. Hogy ez a jel a szeretet és az elfogadás egyezményes nyelvén szól-e, az már kétséges. Aki viszont kiállja a próbát, és közelebb merészkedik, apró és bölcs csodákkal lesz gazdagabb.

Az első jelentésréteg, amit a töpren-gő kedvű szemlélő lehánthat az együttesről, az anyaghasználat. Tégla és tölgy. Vörösfenyő és vörösréz fedés. Egyszerűség, természetközelség, a sűrűlt fények meditatív játéka, az anyag és ami azon túl van; ez talán nem is szorul további magyarázat-

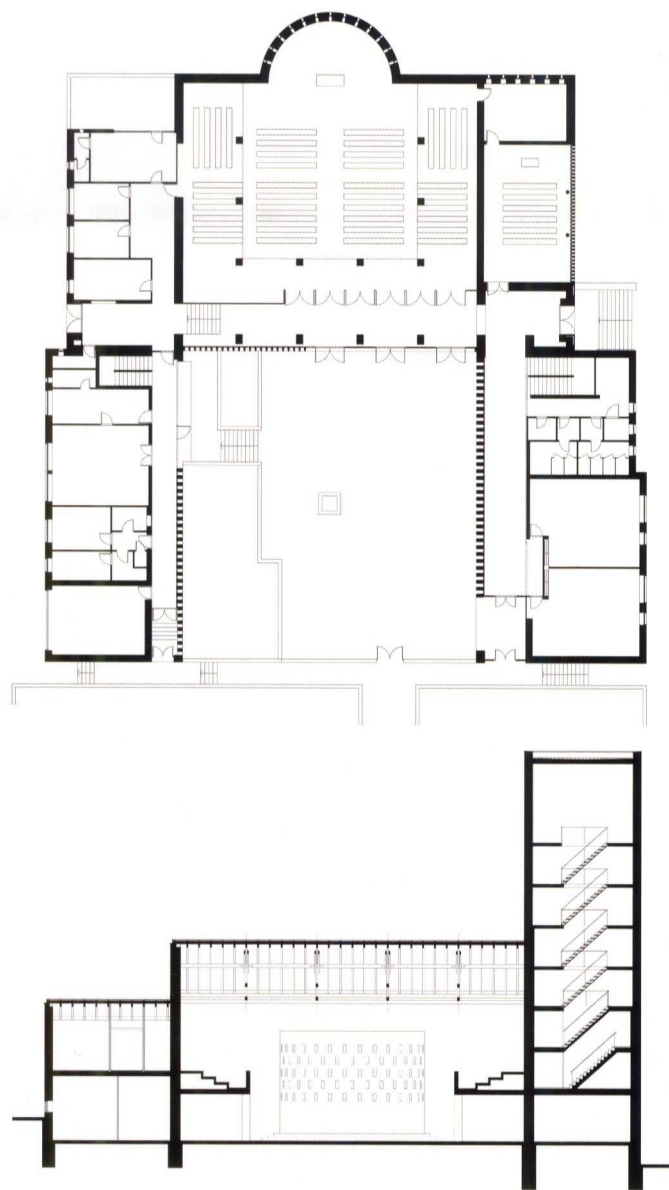
A nyugati homlokzat felől a tömör felületek résarchitektúrába fordulnak. A templomtér domináns kubusa tágasabb, levegősebb udvart is elbírt volna

Az erődtemplom-szerű külső érző szívet takar: az apszis falát üveg lőrés-ablakok törik át, amelyek egy gregorián könyörgés dallamát kódolják színekbe

Csöndes elvonulás és meditáció; a kápolna puritán, ám nemes anyaghasználatával nem vonja el a figyelmet a belső történésekről

ra. A második jelentéssréteget a tömegek finom egyensúlya adja; szabályos kubusok, félnyeregteretők, élére állított téglatest, a templomra tapasztott jelzésszerű apszis (az egyetlen ív az épületen); a körüljárható szobor élménye, nézőpontként új látvánnyal, érdekes összemetsződésekkel, takarásokkal, párhuzamokkal, árnyékokkal.

A harmadik jelentéssréteghez akkor jutunk közel, amikor az udvaron át belépünk a templom terébe. Egy pillanatra felidéződnek a protestáns erőtemplomok, és azok Nagy Tamás-féle átiratai, a három oldalon zárt, negyediken megnyíló tér, a belső folyosóvá egyszerűsödött kerengő, a pseudo-formák, amelyek protestáns és katolikus síkon egyaránt értelmezhetők, mintha a koncepció azt sugallná: egy a nyelv, csak más a tájszólás. Az épületrészek nem csak kívül, de belül is szigorúan egységes képet mutatnak: a fehérre vakolt felületekre egyedül a látszó fa fedélszék és a nyílászárók visznek színt. A végletesen puritán berendezés a látsszattal ellentétben nem a földi siralomvölgy-érzésre hivatott rájátszani – a templom és a kápolna tölgyfa padjai

meglepően kényelmesek. Az egyszerű oltár fölé függesztett (a "kinőtt" kastélytemplomból áthozott) barokk feszület ezerszer eljátszott, toposzá koptatott gegnek számít a modern templomépítészetben, itt és most mégis megindítóan igaznak hat – ha alapjában véve szentimentális gesztusról van is szó.

A templomtér másik "kakukktójása" a már említett apszis üvegablak-kompozíciója. Az íves, hófehér felületen ötsornyi üvegtéglaszerű, színes lőrés-ablakocska dereng, még az esti-hajnali félhomályban is. A színeket mintha egy felszabadult (vagy inkább elszabadult) pillanatában ötlötte volna ki a tervező; nem átalított a ciklámentől a nagyon-kéken át a neonsárgáig a legrikítóbb árnyalatokat összeválogatni a sanctuarium háteréül. Hogy a dolog mégis működik, és nem satnyul hatásvadász fogássá, az egyedül a belső terek extrém puritanizmusának köszönhető. A meditációhoz háttér kell; inspiráló, mégsem tolatkodó. És a nyughatatlan elméknek elég elmélkednivalót nyújt az ablakok eszmei-elméleti hátere: a 63 színes ablak a Kyrie eleison gregorián dallamának hangjait jelképezi, méghozzá

Alekszandr Szkrjabin, múlt századi orosz zeneszerző és -kutató egyedi szín-átíratában.

A közösség persze nem matematikai állandó, nem is mechanikusan kipötytyözhető zenei függvény, hanem sajátos és egyéni, örökké változó egység, afféle biomorf lény; egy épület valódi értékei, a kötődés hosszú évek alatt alakul ki. A biomorfitás bizonyos szinten az épületekre is jellemző; ritkán adnak át úgy házat, hogy minden apró részlete megvalósuljon, ami a tervezőasztalon rajzformát öltött. A gödöllői Szentháromság-templom udvarára valamikor a nem-távoli jövőben egy kút szeretne nőni, hogy a belőle csordogáló víz kiszivároгjon a kapu alatt, és a templom előtti (egyelőre csak elméletben létező, és önkormányzati tulajdonban lévő) parkban tóvá szélesedjen, a kapcsolat szép és sokrétű jelképeként.

Addig pedig a zordon téglakerék, a katolikus Erős Vár legfeljebb a szemközti házak üvegablakaiban csodálkozhat magára, és elmélkedhet a rész és az egész komplementer igazságán. Azon, hogy az út minden állomása megold valamit – és felvet néhány új kérdést.